

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา

ระดับบัณฑิตศึกษา บริบทการศึกษาในประเทศไทย

Factors Influencing the Success of Graduate Students in Thesis Completion
in the Context of Thai Higher Education

พิเชษฐ์ เกียรติประยุक्त

Pichate Keartprayuk

นักวิชาการศึกษา โรงเรียนกายอุปกรณ์สิรินธร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

Educator, Sirindhorn School of Prosthetics and Orthotics,

Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University

E-mail: Pichate.kea@mahidol.ac.th

Received: 2025-07-05; Revised: 2025-08-12; Accepted: 2025-08-26

บทคัดย่อ

สถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการ ทั้งจากตัวนักศึกษา สภาพแวดล้อม และระบบการศึกษาของสถาบัน ปัญหาหลักที่พบบ่อยคือการล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์ และอัตราการถอนตัวสูง สาเหตุเกิดจากภาระงานที่มาก ความกดดันด้านเวลา ขาดแรงจูงใจ การจัดการเวลาที่ไม่มีประสิทธิภาพ และสุขภาพจิตที่เปราะบาง นอกจากนี้ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา ระบบสนับสนุนจากสถาบัน และการเข้าถึงทรัพยากรมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จ บทความเชิงวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอ 3 ประเด็น ได้แก่ สถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ความสำคัญของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษารวมไปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของบทความวิชาการนี้ เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในระดับบุคคล สังคม และระบบการศึกษาอย่างรอบด้าน พร้อมเสนอแนวทางสนับสนุนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การพัฒนาทักษะ การดูแลสุขภาพจิต และการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร เพื่อลดอัตราการถอนตัวและเพิ่มคุณภาพบัณฑิตศึกษาในระยะยาว

คำสำคัญ : นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา, ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์, ปัจจัยส่วนบุคคล, ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา, การจัดการเวลา

Abstract

The situation regarding the success of thesis completion among graduate students in Thailand reflects numerous challenges stemming from individual factors, environmental

influences, and the structure of educational institutions. The most common issues include delays in thesis completion and high withdrawal rates. These problems are caused by heavy workloads, time pressure, lack of motivation, poor time management, and fragile mental health. Furthermore, the relationship with academic advisors, institutional support systems, and access to resources significantly influence students' success.

This academic article aims to present three key points: the current situation of thesis completion among graduate students, the importance of graduate education, and the factors influencing thesis success. The expected benefit of this literature review is to provide a critical synthesis of existing academic perspectives in order to understand the underlying causes of delays in thesis completion from individual, social, and systemic viewpoints. Moreover, it proposes practical support strategies, such as skill development, mental health care, and curriculum restructuring, to reduce dropout rates and enhance the overall quality of graduate education in the long term.

Keywords: Graduate students, Success in thesis completion, Personal factors, Relationship with academic advisor, Time management

บทนำ

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้และทักษะขั้นสูงเพื่อรองรับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการผลิตนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมและตลาดงาน (Walker, 2020) กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เพราะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการวิจัยอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การตั้งคำถามวิจัย การออกแบบการทดลอง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการสื่อสารผลลัพธ์อย่างมืออาชีพ (Kamler & Thomson, 2016) อย่างไรก็ตาม การทำวิทยานิพนธ์เป็นภารกิจที่ท้าทายสำหรับนักศึกษาหลายคน ปัญหาความล่าช้าในการส่งงานและอัตราการถอนตัวจากโปรแกรมการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจในวงการการศึกษาอย่างกว้างขวาง งานวิจัยระบุว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามากกว่าร้อยละ 30 มีปัญหาเรื่องการล่าช้าในการส่งวิทยานิพนธ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งตัวนักศึกษา สถาบันการศึกษา และสังคมโดยรวม ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในระดับปริญญาเอกที่ต้องใช้กระบวนการวิจัยที่ซับซ้อนและต้องการความลึกซึ้งทางวิชาการมากกว่าปริญญาโท (Lovitts, 2019)

สำหรับในประเทศไทย ปัญหาด้านสุขภาพจิตของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาก็ได้รับการกล่าวถึงเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา งานวิจัยพบว่านักศึกษาจำนวนไม่น้อยประสบกับความเครียด วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า ที่มีสาเหตุมาจากความกดดันในการทำงานวิจัย การเรียน การบริหารจัดการเวลาที่มีความท้าทาย รวมถึงปัญหาส่วนตัวต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของงานวิทยานิพนธ์ (Kantabutra, 2018)

สถานการณ์ในประเทศไทยสะท้อนความท้าทายดังกล่าวอย่างชัดเจน จากข้อมูลรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ระบุว่า อัตราการสำเร็จการศึกษาตรงเวลาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในไทยยังต่ำกว่ามาตรฐานสากล และมีอัตราการถอนตัวสูง ปัญหานี้ส่วนหนึ่งเกิดจากข้อจำกัดด้านการสนับสนุนทรัพยากร บุคลากรที่ปรึกษา และการจัดการภายในสถาบันการศึกษาที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เริ่มพัฒนากลไกสนับสนุนหลายรูปแบบ อาทิ การจัดกิจกรรมฝึกทักษะการทำวิทยานิพนธ์ การให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การสร้างเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพจิตและการส่งเสริมความสมดุลชีวิต การเรียนและชีวิตส่วนตัว (Office of the Higher Education Commission, 2019)

นอกจากนี้ งานวิจัยต่างประเทศยังเน้นย้ำว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และการสนับสนุนเชิงระบบ เช่น การติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และการให้ทรัพยากรที่เพียงพอ เช่น ห้องสมุด ฐานข้อมูล และงบประมาณวิจัย เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเพิ่มโอกาสความสำเร็จของนักศึกษาอีกด้วย (Walker, 2020) บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ ความสำคัญของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษารวมไปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมุ่งเน้นการจำแนกปัจจัยออกเป็นด้าน ๆ ได้แก่ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยเชิงระบบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทิศทางการนำเสนอบทความดังกล่าวได้อย่างเข้าใจและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถระดับสูง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม ปัญหาการล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์และอัตราการถอนตัวของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ยังคงเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการศึกษาระดับสูง จากข้อมูลการรายงานสถานการณ์การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย ได้ชี้ให้เห็นว่า อัตราการสำเร็จการศึกษาตรงเวลาของนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกยังคงต่ำกว่ามาตรฐานสากล โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ต้องใช้กระบวนการวิจัยเชิงลึก เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปัญหาการล่าช้าส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องกันทั้งภายในตัวนักศึกษาเองและสภาพแวดล้อมการศึกษารวมถึงการบริหารจัดการเวลาที่ไม่ดีพอ ภาระงานวิจัยที่หนักเกินไป และการขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนที่เหมาะสม (Office of the Higher Education Commission, 2019)

จากงานวิจัยของ Kantabutra (2018) พบว่า การสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถดำเนินงานวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายสังคมและกลุ่มเพื่อนร่วมงานที่สนับสนุนยังช่วยลดความเครียดและเสริมแรงจูงใจในการวิจัยได้อย่างมีนัยสำคัญ การบริหารจัดการเวลาเป็นอีกปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา งานวิจัยในไทยชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีทักษะการวางแผนงานที่ดี สามารถติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัย และมีวินัยในตนเองสูง จะมีโอกาสสำเร็จการศึกษาตรงเวลามากขึ้น อย่างไรก็ตาม นักศึกษาหลายรายประสบกับความท้าทายในการบริหารเวลาระหว่างภาระงานวิจัย การเรียนในรายวิชา และภาระชีวิตส่วนตัว

สุขภาพจิตของนักศึกษาบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยก็เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้าส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานวิทยานิพนธ์อย่างมีนัยสำคัญ ความกดดันจากการต้องผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพภายในระยะเวลาที่จำกัด ส่งผลให้นักศึกษาหลายคนต้องเผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพจิตซึ่งอาจนำไปสู่การล่าช้าและถอนตัวจากการศึกษาได้ ในแง่ของสถาบันการศึกษา ระบบการสนับสนุน เช่น การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำปรึกษาเชิงวิชาการและจิตใจ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ ห้องสมุด เครื่องมือวิจัย และงบประมาณสนับสนุนงานวิจัย ถือเป็นกลไกที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำวิทยานิพนธ์อย่างไรก็ดี หลายสถาบันยังมีข้อจำกัดในเรื่องของทรัพยากรและบุคลากรที่เพียงพอในการให้การสนับสนุนที่ครอบคลุม นอกจากนี้ ปัญหาภาระงานนอกห้องเรียน เช่น การทำงานพาร์ทไทม์ ภาระครอบครัว หรือบทบาทอื่น ๆ ของนักศึกษา มีผลทำให้ความตั้งใจและเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ลดลง งานวิจัยไทยบางชิ้นพบว่า นักศึกษาที่ต้องรับผิดชอบหลายบทบาท มีโอกาสประสบปัญหาการล่าช้าหรือถอนตัวมากกว่าผู้ที่สามารถจัดสรรเวลาและสมดุลชีวิตการเรียนได้ดี (Office of the Higher Education Commission, 2019)

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องอาศัยการแก้ไขในหลายมิติ ทั้งจากตัวนักศึกษาเอง สถาบันการศึกษา และสภาพแวดล้อมภายนอก การพัฒนาระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมด้านวิชาการ จิตใจ และการบริหารจัดการเวลา รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการสำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพและตรงเวลามากขึ้นในบริบทของประเทศไทย

ความสำคัญของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือภาคประชาสังคม โดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำทางวิชาการและนวัตกรรม บัณฑิตในระดับนี้ไม่เพียงแต่เป็นผู้ใช้ความรู้ แต่ยังเป็นผู้ผลิตและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกยุคใหม่ (Walker, 2020)

ในบริบทของเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-based economy) การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาช่วยผลักดันให้เกิดนวัตกรรม งานวิจัย และสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน เช่น ประเทศที่มีอัตราการผลิตปริญญาเอกสูง อย่างประเทศฟินแลนด์ เกาหลีใต้ และเยอรมนี มักมีระดับนวัตกรรมและขีดความสามารถทางการแข่งขันในระดับโลกที่สูงกว่า (OECD, 2019)

ในประเทศไทย การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เช่น BCG Economy Model, การขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยสถาบันการศึกษาไทยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการเพิ่มศักยภาพบัณฑิต ผ่านทุนวิจัย ทุนพัฒนาอาจารย์ และโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ อีกทั้ง การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษายังช่วยส่งเสริมการสร้าง "ทุนมนุษย์ทางปัญญา" (intellectual capital) ที่สามารถรับมือกับปัญหาเชิงซับซ้อน เช่น ความเหลื่อมล้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือความมั่นคงทางอาหาร โดยการวิจัยเชิงบูรณาการและการขับเคลื่อนนโยบายเชิงหลักฐาน (evidence-based policy) ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ระดับบัณฑิตศึกษายังเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะทางวิชาชีพ เช่น ความรับผิดชอบ

จริยธรรมวิจัย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสื่อสารวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และจำเป็นต่อการทำงานในหลากหลายบริบท (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021)

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ช่วยผลักดันนวัตกรรม งานวิจัย และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเศรษฐกิจฐานความรู้ในไทย ภาครัฐส่งเสริมผ่านทุนวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศให้สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ บัณฑิตระดับนี้ยังมีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายเชิงหลักฐานและเสริมสร้างทุนมนุษย์ทางปัญญาอย่างมีจริยธรรมและวิจารณญาณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

การทำวิทยานิพนธ์เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความสามารถหลายด้านของนักศึกษา รวมถึงการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors)
2. ปัจจัยภายนอก (External Factors)
3. ปัจจัยเชิงระบบ (Institutional/Systemic Factors) (Kokavec & Gasson, 2023)

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อย่อย ได้แก่

1.1 แรงจูงใจและความมุ่งมั่นของนักศึกษา (Intrinsic Motivation & Commitment)

แรงจูงใจภายในและความมุ่งมั่นส่วนบุคคลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่การเรียนการสอนเป็นแบบอิสระสูง การมีแรงผลักดันจากภายใน เช่น ความหลงใหลในหัวข้อวิจัย ความต้องการพัฒนาตนเอง หรือการแสวงหาความหมายจากงานวิจัย มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการรักษาแรงจูงใจตลอดกระบวนการวิจัยซึ่งมักกินเวลานานและมีความเครียดสะสมสูง (Sverdlik & Hall, 2020)

จากงานวิจัยของ Litalien, Guay and Morin (2015) แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจเชิงอัตโนมิติ (autonomous motivation) ช่วยลดความเสี่ยงของการถอนตัวกลางคัน และเพิ่มระดับความพึงพอใจต่อประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปริญญาเอก ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบจากแบบจำลองแรงจูงใจของ Self-Determination Theory (SDT)

อีกทั้งการสร้างเชื่อมั่นในความสามารถของนักศึกษา รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์และนักศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเติมเต็มความสามารถและลดช่องว่างของความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นของนักศึกษายังช่วยให้นักศึกษาสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างรวดเร็ว

1.2 ทักษะการวิจัยและการเขียนเชิงวิชาการ (Research and Academic Writing Skills)

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีทักษะด้านการค้นคว้า การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนเชิงวิชาการที่เข้มแข็ง มักมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์มากกว่านักศึกษาที่ขาดทักษะ การทำวิจัยไม่ใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความสามารถในการตั้งคำถามวิจัยที่ชัดเจน

วิเคราะห์เชิงลึกจากวรรณกรรม และสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่อย่างมีระบบ พร้อมนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนวิชาการที่มีโครงสร้างมีเหตุผล และเป็นไปตามหลักจริยธรรมทางวิชาการเหล่านี้ (Kamler & Thomson, 2016)

นอกจากนี้ การฝึกเขียนอย่างเป็นระบบ เช่น การวางโครงร่าง (outline) การเขียนฉบับร่างหลายรอบ (drafting) การรับผลป้อนกลับ (feedback) และการปรับแก้ (revision) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนางานเขียนจากเพียง “ความคิดเบื้องต้น” ไปสู่ “บทวิจัยที่สมบูรณ์” ได้อย่างมีการเข้าร่วมกลุ่มเขียน (writing groups) หรือกิจกรรมร่วมกับที่ปรึกษา เช่น co-writing หรือ peer-review ยังช่วยพัฒนาทั้งทักษะการเขียนและความมั่นใจในตนเองอีกด้วยด้วยประสิทธิภาพ (Lee & Murray, 2015)

1.3 การจัดการเวลาและวินัยในตนเอง (Time Management and Self-Discipline)

การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพและวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เนื่องจากกระบวนการวิจัยเป็นงานที่มีความซับซ้อน ใช้เวลานาน และต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความล่าช้าและความเครียดที่เกิดจากการบริหารงานที่ไม่เป็นระบบ นักศึกษาที่สามารถแบ่งงานวิจัยออกเป็นส่วนย่อยและตั้งเป้าหมายระยะสั้นได้อย่างชัดเจน มักมีโอกาสทำงานได้ต่อเนื่องและลดปัญหาการผัดวันประกันพรุ่ง (procrastination) ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของความล่าช้าในการส่งงาน (Pyhalto, Vekkila & Keskinen, 2015)

การวางแผนเวลาอย่างเป็นระบบ รวมถึงการติดตามและประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้นักศึกษารู้ทิศทางและสามารถปรับแผนงานให้เหมาะสมตามสถานการณ์ นอกจากนี้ เทคนิคบริหารเวลาที่ได้รับความนิยม เช่น การตั้งเป้าหมายแบบ SMART (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound) การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อย (chunking) และการใช้เทคนิค Pomodoro ที่ทำงานเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ และพักเป็นระยะ ๆ ช่วยเพิ่มสมาธิและป้องกันความเหนื่อยล้า ทำให้งานวิจัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งวินัยในตนเองถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้นักศึกษาสามารถรักษาความต่อเนื่องในการทำงานได้ นักศึกษาที่มีวินัยมักจะปฏิบัติตามแผนงานอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการจัดการกับสิ่งรบกวนได้ดี ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมผัดวันประกันพรุ่ง และรักษาความสมดุลระหว่างการทำงานกับการพักผ่อนได้อย่างเหมาะสม การรักษาวินัยในตนเองยังช่วยลดความเสี่ยงของภาวะหมดไฟ (burnout) ที่อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตและประสิทธิภาพในการทำวิทยานิพนธ์ (Sverdlik, 2018)

1.4 สุขภาพจิตและอารมณ์ (Mental and Emotional Health)

สุขภาพจิตและอารมณ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ ตัวอย่างงานวิจัยในต่างประเทศของ Evans (2018) ชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาประสบกับความเครียดและความวิตกกังวลในระดับสูง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากร่างกดดันในการทำวิจัย ภาระงานที่หนักหน่วง และความคาดหวังที่ต้องประสบความสำเร็จภายในเวลาที่จำกัด นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนในเส้นทางอาชีพและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการเรียนก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดภาวะซึมเศร้า (depression) ได้เช่นกันในงานวิจัยของ Levecque, Anseel and Gisle (2017) ยังพบอีกว่า สัดส่วนของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีอาการซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญอยู่ในระดับสูงกว่าสัดส่วนของประชากรทั่วไป ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานวิจัยลดลงและความสามารถในการจบการศึกษาตรงเวลาลด

น้อยลง นอกจากนี้ยังพบว่าอาการเครียดและซึมเศร้ามีผลกระทบต่อทักษะการบริหารเวลาและการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จ

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ Aphiwat Sriphum (2018) พบว่าปัญหาสุขภาพจิตเป็นประเด็นที่นักศึกษาบัณฑิตไทยต้องเผชิญเช่นเดียวกัน โดยพบว่านักศึกษามีระดับความเครียดสูง โดยเฉพาะจากการจัดการงานวิจัยที่ซับซ้อน ความกดดันจากอาจารย์ที่ปรึกษา และความกังวลเกี่ยวกับการหางานหลังจบการศึกษา ซึ่งความเครียดเหล่านี้ส่งผลให้บางรายเกิดอาการหมดไฟ (burnout) ที่นำไปสู่การเลิกเรียนกลางคันหรือความล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม เช่น เพื่อนร่วมชั้น และครอบครัว มีบทบาทสำคัญในการช่วยลดระดับความเครียดและส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีขึ้น

การสนับสนุนด้านสุขภาพจิตในระดับสถาบันการศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็น งานวิจัยของศูนย์วิจัยสุขภาพจิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า การจัดการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การส่งเสริมกิจกรรมผ่อนคลายความเครียด เช่น การฝึกสมาธิและโยคะ รวมถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เข้าใจและเห็นอกเห็นใจ สามารถช่วยลดอาการวิตกกังวลและภาวะซึมเศร้าในนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การฝึกอบรมอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการให้กำลังใจแก่นักศึกษาก็มีส่วนช่วยลดความเครียดและเพิ่มความมุ่งมั่นในการทำวิจัย (Chulalongkorn University Mental Health Research Center, 2019)

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย ได้แก่

2.1 ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา (Relationship with Advisor)

ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์และการสำเร็จการศึกษาในระดับ โดยงานวิจัยจากต่างประเทศระบุว่า คุณภาพของความสัมพันธ์นี้มีผลต่อแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความมุ่งมั่นของนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์

ในบริบทของประเทศไทย พบว่า ปัญหาความไม่ลงรอยหรือขาดการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษายังคงเป็นปัจจัยที่ทำให้ให้นักศึกษาบัณฑิตศึกษาหลายคนประสบปัญหาความล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์ จากข้อมูลการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ระบุว่า การขาดการสนับสนุนและคำแนะนำที่ต่อเนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ยังพบว่าการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและเป็นมิตรระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความเครียดของนักศึกษาได้ (Office of the Higher Education Commission, 2019)

จากการศึกษาของ Kitcharoen (2018) พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาในด้านคำแนะนำเชิงเทคนิคและกำลังใจ มีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจในกระบวนการทำวิทยานิพนธ์สูง และมีโอกาสสำเร็จการศึกษาตรงตามเวลามากกว่านักศึกษาที่ขาดการสนับสนุนดังกล่าว ทั้งนี้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์นี้ สถาบันการศึกษาควรจัดให้มีการอบรมอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องทักษะการให้คำปรึกษาเชิงบวก รวมทั้งสร้างระบบติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักศึกษาได้รับคำแนะนำที่เหมาะสมและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความร่วมมือและความเคารพระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา เพื่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสำเร็จของนักศึกษาในระยะยาว

2.2 เครือข่ายสนับสนุนทางสังคม (Social Support Networks)

เครือข่ายสนับสนุนทางสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ในกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีเครือข่ายที่แข็งแกร่ง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมงาน กลุ่มศึกษาร่วม หรือครอบครัวที่ให้การกำลังใจ ถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่ช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้คำปรึกษา และการแบ่งปันประสบการณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลดีต่อความต่อเนื่องและความสำเร็จในการทำวิจัย

การศึกษาของ Sriwong (2020) พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีเครือข่ายสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน มีระดับความเครียดต่ำกว่าและมีความตั้งใจในการทำงานวิจัยสูงกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษาที่ต้องเผชิญกับความกดดันทางวิชาการและเวลาเคร่งครัดในการส่งผลงาน การได้รับกำลังใจและคำแนะนำจากคนรอบข้างจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผ่านพ้นอุปสรรคเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทางสังคมจึงไม่เพียงแต่ช่วยลดความเครียดส่วนตัวของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังสร้างแรงขับเคลื่อนทางบวกในกระบวนการเรียนรู้และทำวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่นักศึกษาต้องเผชิญกับความยากลำบากและความท้าทายทางวิชาการ การส่งเสริมเครือข่ายสนับสนุนทางสังคมจึงควรเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของสถาบันการศึกษาในการช่วยเพิ่มโอกาสสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา

2.3 ภาระงานและความรับผิดชอบนอกห้องเรียน (Duties and Responsibilities Outside the Classroom)

ภาระงานและความรับผิดชอบนอกห้องเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา งานนอกเวลาเรียน เช่น การทำงานพาร์ทไทม์ หรือการทำงานเต็มเวลา เพื่อหารายได้ช่วยเลี้ยงชีพ เป็นสิ่งที่นักศึกษาหลายคนต้องเผชิญ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มาจากรอบครัวฐานะปานกลางหรือต่ำ ซึ่งจำเป็นต้องแบ่งเวลาระหว่างการเรียนและการทำงานอย่างเข้มงวด ภาระเหล่านี้อาจทำให้เวลาที่สามารถทุ่มเทให้กับงานวิจัยลดลง ส่งผลต่อความก้าวหน้าและความล่าช้าในการส่งวิทยานิพนธ์ (Bair & Haworth, 2016)

งานวิจัยของ Phuwadol (2018) พบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่ต้องแบ่งเวลาไปกับภาระงานนอกห้องเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักศึกษาที่มีครอบครัวและต้องดูแลบุตร ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์และอัตราการถอนตัวสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดระบบสนับสนุนที่เหมาะสมจากสถาบัน เช่น การให้ความช่วยเหลือเรื่องเวลาเรียนที่ยืดหยุ่น หรือการให้บริการดูแลเด็ก อาจเพิ่มความยากลำบากให้กับนักศึกษากลุ่มนี้มากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการภาระงานและความรับผิดชอบเหล่านี้อย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนักศึกษา นักศึกษาที่สามารถวางแผนและจัดสรรเวลาได้ดีมักจะสามารถรักษาความสมดุลระหว่างภาระงานส่วนตัวและการวิจัย ส่งผลให้การทำงานวิทยานิพนธ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและสำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะเดียวกัน สถาบันการศึกษาก็ควรมีมาตรการสนับสนุน เช่น การจัดโปรแกรมการเรียนที่ยืดหยุ่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารเวลา และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือในชุมชนนักศึกษา เพื่อช่วยบรรเทาภาระเหล่านี้

3. ปัจจัยเชิงระบบ (Institutional/Systemic Factors) แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย ได้แก่

3.1 โครงสร้างหลักสูตรและระบบสนับสนุน (Curriculum Structure and Support Systems)

โครงสร้างหลักสูตรและระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพถือเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาที่เน้นกระบวนการวิจัยเป็นหลัก ระบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบวิจัยและพัฒนาทักษะการทำวิทยานิพนธ์ มีผลต่อความก้าวหน้าและคุณภาพของผลงานวิจัยอย่างชัดเจน การจัดเวิร์กช็อปหรืออบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง เช่น การเขียนวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดการเวลาจะช่วยให้นักศึกษาได้รับความรู้และเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการทำวิทยานิพนธ์อย่างเป็นระบบ (Walker, 2020)

นอกจากนี้ การมีระบบติดตามและประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัยอย่างต่อเนื่องก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักศึกษารักษาความต่อเนื่องของงานได้ดียิ่งขึ้น ระบบนี้อาจประกอบด้วยการประชุมตรวจสอบความคืบหน้ากับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ การจัดทำแผนการทำงานที่ชัดเจน และการตั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้นักศึกษามีกรอบเวลาที่ชัดเจน และสามารถจัดการงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากระบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและการจัดกิจกรรมเสริม เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างกลุ่มเรียนร่วม และการให้คำปรึกษาเชิงลึก ส่งผลดีต่อแรงจูงใจและความมั่นใจของนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ สถาบันที่มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของนักศึกษา สามารถลดปัญหาความล่าช้าและอัตราการถอนตัวได้อย่างมีนัยสำคัญ (Council of Graduate Schools, 2019)

3.2 การเข้าถึงแหล่งข้อมูลและทรัพยากร (Access to Information and Resources)

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลและทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการทำวิทยานิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษา ในบริบทของประเทศไทย การสนับสนุนด้านฐานข้อมูลออนไลน์ ห้องสมุด เครื่องมือวิจัย และงบประมาณ ถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ฐานข้อมูลออนไลน์ที่ครอบคลุมและทันสมัยช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงงานวิจัยระดับสากล รวมถึงบทความวิชาการ หนังสือ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาของตน เช่น การสมัครสมาชิกฐานข้อมูล Scopus, Web of Science และฐานข้อมูลเฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งระบบฐานข้อมูลของไทย เช่น ThaiJO (Thai Journal Online) และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (ThaiLIS) ซึ่งช่วยให้การค้นคว้าวิจัยเป็นไปอย่างรวดเร็วและครอบคลุมมากขึ้น (Office of the Higher Education Commission, 2019)

นอกจากนี้ งบประมาณสนับสนุนงานวิจัยถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขยายขีดความสามารถในการวิจัยของนักศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และกองทุนวิจัยของสถาบันต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านอุปกรณ์ วัสดุ และการประชุมวิชาการ ทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสร็จสิ้นตรงเวลา (National Research Council of Thailand, 2020)

3.3 นโยบายและแนวทางของสถาบัน (Institutional Policies and Guidelines)

นโยบายและแนวทางของสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา การกำหนดระยะเวลาการศึกษา กฎเกณฑ์การส่งเล่มวิทยานิพนธ์ รวมถึงระบบการประเมินผลและการจัดสรรอาจารย์ที่ปรึกษา ล้วนมีบทบาทในการกำหนดกรอบและทิศทางการเรียนรู้ของนักศึกษา นอกจากนี้ยังส่งผลทางอ้อมต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจของนักศึกษาในการดำเนินงานวิจัยจนสำเร็จตามเป้าหมาย ในบริบทของประเทศไทย นโยบายของแต่ละสถาบันมีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่สังเกตได้คือความจำเป็นในการมีระบบติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดระยะเวลาสำหรับขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การส่งข้อเสนอวิจัย การส่งร่างวิทยานิพนธ์ และการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถบริหารเวลาและวางแผนการทำงานได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดระยะเวลาที่เข้มงวดเกินไปอาจก่อให้เกิดความกดดันและผลเสียต่อสุขภาพจิตของนักศึกษาได้ ซึ่งสถาบันจึงต้องมีความยืดหยุ่นและสนับสนุนในส่วนนี้ด้วย (Office of the Higher Education Commission, 2019)

ในต่างประเทศ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่านโยบายที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดเวิร์กช็อปและการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเขียนและวิธีวิทยาการวิจัย ตลอดจนระบบการประเมินความก้าวหน้าแบบ formative assessment นั้น มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักศึกษารู้สึกได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและลดความกังวลใจ นอกจากนี้ สถาบันที่มีนโยบายเปิดกว้างในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน มักจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและเพิ่มความมุ่งมั่นของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ (Kiley & Wisker, 2019)

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจ ทักษะการวิจัย การเขียนวิชาการ การบริหารเวลา และสุขภาพจิต ปัจจัยภายนอก เช่น ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา เครือข่ายทางสังคม และภาระงานนอกห้องเรียน และปัจจัยเชิงระบบ เช่น โครงสร้างหลักสูตร ระบบสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ และนโยบายของสถาบัน การมีแรงจูงใจที่ดีและทักษะที่เหมาะสมช่วยให้นักศึกษารับมือกับความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อนช่วยลดความเครียดและเสริมพลังบวก นโยบายและโครงสร้างจากสถาบันที่ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการวิจัยจะเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาประสบความสำเร็จมากขึ้น

บทสรุป

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพสูง เพื่อขับเคลื่อนประเทศในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ความเป็นผู้นำ และการวิจัยเชิงลึก ซึ่งเป็นรากฐานของนวัตกรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน บัณฑิตระดับนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติของไทย อย่างไรก็ตามการศึกษาระดับนี้ยังเผชิญปัญหาการทำวิทยานิพนธ์ล่าช้าและอัตราการถอนตัวสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของระบบการศึกษา สาเหตุหลักมาจากปัจจัยภายใน เช่น การจัดการเวลา ภาระงานส่วนตัว และสุขภาพจิตของนักศึกษา ขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอก

เช่น การขาดการสนับสนุนจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อน ครอบครัว และสถาบัน ก็เป็นอุปสรรคสำคัญ ระบบของมหาวิทยาลัยที่ไม่เอื้อต่อความสำเร็จ เช่น หลักสูตรไม่ยืดหยุ่น ขาดการอบรมและทรัพยากร ก็ยิ่งทำให้กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ยากขึ้น ฉะนั้นความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านวิชาการ จิตใจ และระบบการจัดการภายในสถาบัน ความร่วมมือจากนักศึกษา อาจารย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อยกระดับคุณภาพและอัตราความสำเร็จของการศึกษาระดับสูงในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องความล่าช้าในการสำเร็จการศึกษาและการถอนตัวกลางคัน พบว่าปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจ ทักษะการวิจัย การบริหารเวลา และสุขภาพจิตของนักศึกษา มีผลอย่างมากต่อความสำเร็จ ขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น ความสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา ภาระงาน และแรงสนับสนุนจากครอบครัวหรือเพื่อน ก็ส่งผลไม่แพ้กัน นอกจากนี้ ปัจจัยเชิงระบบอย่างโครงสร้างหลักสูตร ความพร้อมของทรัพยากร และนโยบายของสถาบัน ล้วนมีอิทธิพลต่อความราบรื่นของกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์สามารถที่จะดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมาย จึงมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเพื่อยกระดับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา ได้แก่ ประการแรก ควรส่งเสริมทักษะการวิจัยของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน การวิเคราะห์ และการใช้เครื่องมือวิจัยอย่างถูกต้อง ประการที่สอง ควรพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความใกล้ชิด และสามารถให้คำปรึกษาได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างนักศึกษา กับอาจารย์ นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการสนับสนุนด้านจิตวิทยา เช่น บริการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยคลายความเครียด และสร้างแรงจูงใจในการทำวิทยานิพนธ์ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการภาระงานของนักศึกษาให้เหมาะสม ลดภาระกิจกรรมอื่นที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ นักศึกษาสามารถมุ่งเน้นที่การทำวิจัยได้อย่างเต็มที่ สุดท้าย ควรจัดเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอ เช่น แหล่งข้อมูล ห้องปฏิบัติการ และทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อให้ นักศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพ แนวทางข้างต้นจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัยในภาพรวมของสถาบันการศึกษาอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Walker, Golde & Hutchings. (2020). The Formation of Scholars: Rethinking Doctoral Education for the Twenty-First Century. Jossey-Bass.
- Kamler & Thomson. (2016). Helping doctoral students write: Pedagogies for supervision. Routledge.
- Lovitts, B. E., & Nelson, C. (2019). The hidden crisis in graduate education: Attrition from PhD programs. *Academe*, 105(1), 29-32.
- Kantabutra. (2018). Supporting Graduate Students: The Role of Time Management and Mental Health. *Thai Journal of Graduate Education*, 12(1), 45-62.
- Office of the Higher Education Commission. (2019). Report on the Graduate Education Situation in Thailand. Office of the Higher Education Commission.

- OECD. (2019). OECD science, technology and innovation outlook 2018: Adapting to technological and societal disruption. OECD Publishing.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). Strategic Report on the Development of Thai Higher Education 2021–2027. Bangkok.
- Kokavec & Gasson. (2023). Getting to the end: Psychological factors Influencing research higher degree completion. *Journal of the Australian and New Zealand Student Services Association* 38(38):1-9.
- Sverdlik & Hall. (2020). Not just a phase: Exploring the role of doctoral program experiences in students' motivation for research. *The Journal of Higher Education*, 91(3), 376–401.
- Litalien, Guay, & Morin. (2015). Motivation for PhD studies: Scale development and validation. *Learning and Individual Differences*, 41, 1–13
- Lee & Murray. (2015). Supervising writing: Helping postgraduate students develop as researchers. *Innovations in Education and Teaching International*, 52(5), 558–570.
- Pyhalto, Vekkaila & Keskinen. (2015). The role of supervisors in supporting doctoral students engagement and well-being: A mixed-method study. *Studies in Higher Education*, 40(10), 1959–1974
- Sverdlik, Hall, McAlpine & Hubbard. (2018). The PhD experience: A review of the factors influencing doctoral students' completion, achievement, and well-being. *International Journal of Doctoral Studies*, 13, 361–388.
- Evans, Bira, Gastelum, Weiss & Vanderford. (2018). Evidence for a mental health crisis in graduate education. *Nature Biotechnology*, 36(3), 282–284.
- Levecque, Anseel & Gisle. (2017). Work organization and mental health problems in PhD students. *Research Policy*, 46(4), 868–879.
- Aphiwat Sriphum et al. (2018). Factors Affecting Stress and Adaptability of Graduate Students in Thai Universities. *Journal of Psychology and Guidance*, 33(2), 123–140.
- Chulalongkorn University Mental Health Research Center. (2019). Research Report on the Mental Health of Graduate Students in Thailand. Chulalongkorn University.
- Kitcharoen, K., et al. (2018). The Relationship Between Graduate Students and Advisors and Its Impact on Thesis Completion: A Case Study of Universities in Thailand. *Thai Journal of Education*, 23(2), 45–62.
- Sriwong, S., et al. (2020). The Effects of Social Support Networks on Stress and Research Commitment Among Graduate Students in Thailand. *Journal of Applied Psychology*, 28(1), 45–60.

- Bair & Haworth. (2016). Doctoral student persistence and degree completion: A conceptual model. *New Directions for Higher Education*, 2004(127), 21-31.
- Phuwadol, P., et al. (2018). The Effects of Off-Hour Workload on Thesis Progression Among Graduate Students in Thai Universities. *Journal of Educational Administration*, 11(2), 55–70.
- Council of Graduate Schools. (2019). *Ph.D. Completion and Attrition: Findings from Exit Surveys of Ph.D. Completers and Non-Completers*. Washington, DC: Council of Graduate Schools.
- National Research Council of Thailand. (2020). *Guidelines for Research Grant Support for Graduate Students*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Kiley & Wisker. (2019). *The doctoral journey: Practical advice for success*. Routledge.